

პეტრე დაუთაშვილი
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო

სასამართლოს ზოგიერთი უფლებამოსილების დელეგირების კონსტიტუციურობის შესახებ.

რეზიუმე

წინამდებარე სტატიაში მსჯელობა ეხება სასამართლოს ზოგიერთი უფლებამოსილების დელეგირების კონსტიტუციურობას. ამ პრობლემის იურიდიული ანალიზისათვის შესწავლილი და გააზრებული იქნა საქართველოს კონსტიტუციისა და სხვა მრავალი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი თუ კანონმდებლობა, რომლებზე დაყრდნობითაც დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ დარღვეული იქნა მართლმსაჯულების განხორციელების პრინციპი მხოლოდ სასამართლოების მიერ. ჩვენ მიერ არ მოიძებნა (და ბუნებაშიც არ არსებობს) არც ერთი სხვა ნორმატიული აქტი, რომელიც, თუნდაც გამოწვევის სახით, მიუთითებდეს სასამართლოს რაიმე უფლებამოსილების დელეგირებას სხვა უწყებასა თუ თანამდებობის პირზე. ნიშანდობლივია, რომ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში გაუაზრებლად შეტანილმა ცვლილებებმა საფუძველი დაუდო სასამართლოს უფლებამოსილებათა დელეგირების ანტიკონსტიტუციურობას, განსაკუთრებით ისეთ სამთავრობო უწყებაში, როგორცაა: სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიულ დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივი საბჭო. ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასურველი და აუცილებელიცაა, რომ:

1. კანონმდებელმა გაიზიაროს ჩვენი დასკვნები და რეკომენდაციები და ქართულ სამართლებრივ სივრცეში სასწრაფოდ აღმოფხვრას სასამართლო უფლებამოსილებათა არაკონსტიტუციური დელეგირება ზემოთ აღნიშნულ კანონმდებლობებსა თუ უწყებებში, რათა მომავალშიც დარღვეული არ იქნას მართლმსაჯულების განხორციელების პრინციპი მხოლოდ სასამართლოების მიერ.
2. წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაისვას საკითხი საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე ამ ორი უწყების: სასამართლოსა და სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა ადგილობრივ საბჭოს უფლებამოსილებათა კოლიზიის აღმოსაფხვრელად.

უკანასკნელ პერიოდში, საქართველოს ხელისუფლების სისხლის სამართლის პოლიტიკაში დამკვიდრება იწყო ზოგიერთი სასჯელის დეპენალიზაციის მიმართულებამ, რომლის მიზანია სისხლის სამართლის ამა თუ იმ კატეგორიის დამნაშვეთა მიმართ გამოყენებული იქნას, როგორც არასაპატიმრო სასჯელები, ასევე სხვა სახის სისხლისსამართლებრივი, სოციალური, სასულიერო თუ სხვა აღმზრდელობითი ხასიათის ღონისძიებანი. ამ მიზნის მისაღწევად, მრავალმა სამართალდამცავმა უწყებამ, თავისი უფლებამოსილების კომპეტენციის ფარგლებში, განახორციელა სათანადო ღონისძიებების გატარების მცდელობა, რომელმაც გარკვეულწილად გამოიწვია მხოლოდ სასამართლოს მიერ მართლმსაჯულების განხორციელების კონსტიტუციური პრინციპის სერიოზული დარღვევა. პირველი ასეთი დარღვევა გამოვლინდა 2010 წლის 3 მარტს კანონმდებლის მიერ სისხლის სამართლის

კანონმდებლობაში 44-ე,72-ე,73-ე და 98-ე მუხლებში შეტანილ ცვლილებებში, რომლის შედეგადაც „დომინოს პრინციპით“ სხვადასხვა კანონმდებლობასა თუ ნორმატიულ აქტში ჰპოვა გავრცელება. პირველ რიგში განვიხილოთ ისინი სისხლის სამართლის კოდექსის მიხედვით:

1. 72-ე მუხლის „სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლება 1-ლი პუნქტის თანახმად: „ ის, ვინც სასჯელს იხდის საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის, გამასწორებელი სამუშაოს, სამხედრო პირის სამსახურებრივი ან თავისუფლების შეზღუდვის სახით, შეიძლება პირობით ვადამდე გათავისუფლდეს, თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ მისი გამოსწორებისათვის საჭირო აღარ არის დანიშნული სასჯელის მთლიანად მოხდა, ხოლო თუ პირი სასჯელს იხდის თავისუფლების აღკვეთის სახით, იგი შეიძლება პირობით ვადამდე გათავისუფლდეს, თუ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა ადგილობრივი საბჭო მიიჩნევს, რომ მისი გამოსწორებისათვის საჭირო აღარ არის დანიშნული სასჯელის მთლიანად მოხდა, ამასთანავე იგი შეიძლება მთლიანად ან ნაწილობრივ გათავისუფლდეს დამატებითი სასჯელის მოხდისაგან.[2]

2. ხოლო ამავე მუხლის მე-7 პუნქტის თანახმად: „მსჯავრდებული უვადო თავისუფლების აღკვეთის მოხდისაგან შეიძლება გათავისუფლდეს, თუ მან ფაქტობრივად მოიხადა თავისუფლების აღკვეთის ოცდახუთი წელი და თუ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივი საბჭო მიიჩნევს, რომ საჭირო აღარ არის, მსჯავრდებულმა გააგრძელოს ამ სასჯელის მოხდა.[2]

სისხლის სამართლის კოდექსის 73-ე მუხლის ”სასჯელის მოუხდელი ნაწილის შეცვლა უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით“ 1-ლი ნაწილის თანახმად: „საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივ საბჭოს შეუძლია ნაკლებად მძიმე დანაშაულისათვის თავისუფლების აღკვეთა მსჯავრდებულს უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეუცვალოს. ამასთანავე, იგი შეიძლება მთლიანად ან ნაწილობრივ გათავისუფლდეს სასჯელის მოხდისგან(გარდა ქონების ჩამორთმევისა)”[2]. ხოლო ამავე მუხლის მე- 7 ნაწილით: „მსჯავრდებულს უვადო თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება შეეცვალოს საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით, თუ მან ფაქტობრივად მოიხადა თავისუფლების აღკვეთის ოცი წელი და თუ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების სამინისტროს ადგილობრივი საბჭო მიიჩნევს, რომ საჭირო აღარ არის მსჯავრდებულმა გააგრძელოს ამ სასჯელის მოხდა”.

ზემოთ აღნიშნული მუხლების წესებისა და პირობების შინაარსიდან გამომდინარე, აშკარაა, რომ საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივ საბჭოს არაკონსტიტუციურად (და თანაც გადაჭარბებულად) მინიჭებული აქვს სასამართლოს უფლებამოსილება სასჯელის დანიშვნისა და მისგან გათავისუფლების სფეროში. გამოდის, რომ სისხლის სამართლის სასჯელთა ცხრა სახიდან შვიდზე აღნიშნულ საბჭოს უფლება აქვს მოახდინოს:

1. მკაცრი სასჯელის შეცვლა სხვა მსუბუქი სასჯელით;
2. 72-ე მუხლის თანახმად, ნებისმიერი კატეგორიის დანაშაულისათვის თავისუფლების აღკვეთის შეცვლა პირობითი მსჯავრით;

3. 72-ე მუხლითვე (პუნქტი 7) მსჯავრდებულის უვადო თავისუფლების მოხდისაგან გათავისუფლება;

4. ზოგიერთი დამატებითი სასჯელისაგან მთლიანად ან ნაწილობრივ გათავისუფლება, ხოლო 73-ე მუხლით, გარდა ქონების ჩამორთმევისა;

5. 73-ე მუხლის მე-3 ნაწილით თავისუფლების აღკვეთის სასჯელის მოუხდელი ნაწილის შეცვლა საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით, თუ მსჯავრდებულის თანხმობა იქნება;

6. 73-ე მუხლით უვადო თავისუფლების აღკვეთის ფაქტობრივად ოცი წლის მოხდისას შეუცვალოს საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით.

7. 98-ე მუხლის „სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლება“ 1-ლი ნაწილით: „საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით ან გამასწორებელი სამუშაოთი მსჯავრდებული არასრულწლოვანი სასამართლომ, ხოლო თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებული საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივმა საბჭომ შეიძლება პირობით ვადამდე გაათავისუფლოს სასჯელის მოხდისაგან და ა.შ.[2]

მაშასადამე, კანონმდებელმა მოახდინა სასამართლოს, როგორც მართლმსაჯულების ორგანოს უფლებამოსილების არაკონსტიტუციურად დაკანონება საქართველოს სასჯელის აღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების სამინისტროს ადგილობრივი საბჭოს მიმართ, რომელიც პირდაპირ მიუთითებს „მართლმსაჯულების ორგანოს ქვესახეობაზე“ ან მის „დუბლიკატზე“ ან „სასამართლოს ფილიალზე“ და ა.შ. აქედან გამომდინარე, მართლმსაჯულების ასეთი ე.წ. სასამართლო ორხელისუფლებიანობა, მიუთითებს მათ, თუნდაც ასეთ არასრულ უფლებამოსილების განხორციელებაზე დროსა და სივრცეში. ე.ი. ის, ვინც პირველად დააყენებს (ანუ დაასწრებს) დღის წესრიგში მსჯავრდებულის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობისა ან სასჯელის მოხდისაგან გათავისუფლების შესახებ, მიიღებს ავტონომიურად გადაწყვეტილების მიღების უფლებას და თუ მივყვებით კანონმდებლის ასეთ არასამართლებრივ და არალოგიკურ მსჯელობას, აღმოჩნდება, რომ სასამართლო სტატისტიკას დაემატება (რა თქმა უნდა, დამოუკიდებლად) კიდევ ერთი სახის: სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სტატისტიკა, რომელიც, ჩვენი აზრით, შექმნის (თუ არაა უკვე შექმნილი) მსჯავრდებულებთან დაკავშირებით აღრიცხვიანობის, თუ სათანადო სრული ინფორმაციის მიღების პრობლემებს. ე.ი. უნდა მოხდეს ინდივიდუალური მსჯავრდებულის მიმართ მისი სამართლებრივი, სოციალური სტატუსის, თუ სხვა მონაცემების იდენტიფიცირება ორივე უწყების საინფორმაციო ბლოკში და ა.შ. რათქმა უნდა, ამ ერთეული პრობლემით არ შემოიფარგლება ამ ორი უწყების უფლებამოსილებათა დუბლირება და თუ ასეთი ტენდენციით კანონმდებელი შემდეგშიც გააგრძელებს სასამართლოს უფლებამოსილების დელეგირებას ზემოთ აღნიშნული უწყების საბჭოში, მაშინ უნდა ვივარაუდოთ, რომ ამ უკანასკნელს მიეცემა სრული უფლება პირის მიმართ ნასამართლობის მოხსნის ან გაქარწყლების ან ამნისტიის ან სასამართლოს მიერ გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენის აღსრულების ხანდაზმულობის საკითხის გადაწყვეტაშიც, რაც აბსურდის ტოლფასია.

გარდა ამისა, საქართველოს პატიმრობის კოდექსის (რომელიც მიღებული და დამტკიცებულია 2010 წლის 9 მარტს და ამოქმედდა 2010 წლის 1 ოქტომბრიდან) 41-ე

მუხლის „სამინისტროს ადგილობრივი საბჭო“ 1-ლი პუნქტით დაკანონებულია სასამართლოს უფლებამოსილების დელეგირება, რომ: „სამინისტროს ადგილობრივი საბჭო (შემდგომში-საბჭო) არის სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლებასთან და სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლასთან დაკავშირებით საკითხების განმხილველი ორგანო“.[4] ხოლო ამავე კოდექსის 43-ე მუხლის „საბჭოს უფლებამოსილება სასჯელის მოუხდელი ნაწილის საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით შეცვლის თაობაზე“ 1-ლი ნაწილით: „საბჭო უფლებამოსილია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 73-ე მუხლის მე-3 -მე-7 ნაწილებით გათვალისწინებული პირობების არსებობისას, მიიღოს დასაბუთებული გადაწყვეტილება თავისუფლების აღკვეთით მსჯავრდებულისათვის სასჯელის მოუხდელი ნაწილის საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომით შეცვლის თაობაზე“.[4] მაშასადამე, ამ ორი მუხლით აშკარაა, რომ სასამართლოს უფლებამოსილების არაკონსტიტუციურად დელეგირება სისხლის სამართლის კოდექსიდან გრძელდება პატიმრობის კოდექსშიც ე.ი. ადგილობრივი საბჭო, კი არ უნდა იყოს სასჯელის შეცვლასთან დაკავშირებით საკითხების გადაწყვეტილების მიმღები ორგანო, არამედ, უნდა იყოს ამ საკითხების სასამართლოს წინაშე დაყენების შუამდგომლობის ორგანო. აქაც, ბუნებრივია, დარღვეულია კონსტიტუციური პრინციპი, რომელიც ჩადებულია კანონში „საერთო სასამართლოების შესახებ“, რომ: „სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება, შეცვლა ან შეჩერება შეუძლია მხოლოდ სასამართლოს კანონით განსაზღვრული წესით“.[4] ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, დაუყოვნებლივ უნდა მოხდეს ზემოთ აღნიშნულ ნორმებში კონსტიტუციის პრინციპის დარღვევის გამოსწორება და სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივი საბჭოსათვის სასამართლოს უფლებამოსილებათა ჩამორთმევა და მისი, როგორც სასჯელთან დაკავშირებით საკითხების გადაწყვეტის შუალედურ რგოლად ანუ შუამდგომლობის უფლებამოსილების ორგანოდ გადაქცევა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, აბსურდია იმაზე საუბარი, რომ მოხდეს ზემოთ აღნიშნულ კანონმდებლობათა კონკრეტულ ნორმებში არაკონსტიტუციურობის „გამოსწორება“ მოქმედ კონსტიტუციაში და შემდეგ კანონში „საერთო სასამართლოების შესახებ“ ასეთი კორექტირების შეტანით: „სასამართლოს გადაწყვეტილების გაუქმება, შეცვლა ან შეჩერება შეუძლია მხოლოდ სასამართლოს ან სხვა შესაბამის ორგანოს კანონით განსაზღვრული წესით“. აქედან გამომდინარე, კიდევ ერთხელ აღვნიშნოთ, რომ ქვემდებარე ანუ კონსტიტუციიდან გამომდინარე ნორმატიულ აქტში შეტანილი ცვლილება გახდეს საფუძველი კონსტიტუციაში ცვლილების შეტანისა ყოვლად მიუღებელია ე.ი. ჩვენს შემთხვევაშიც, კანონმდებლის ასეთი პოზიციის გაკონსტიტუციურებაც კი, აბსურდის ტოლფასია, ვინაიდან საქართველოში მართლმსაჯულებას ახორციელებენ მხოლოდ საერთო სასამართლოები.” ამ პრინციპის მიხედვით, სასამართლოს გარდა, არც ერთ სხვა ორგანოს არ აქვს უფლება განახორციელოს მართლმსაჯულება, ანუ განიხილოს და გადაწყვიტოს სისხლისა და სამოქალაქო და ზოგიერთ შემთხვევაში ადმინისტრაციული სამართლის საქმეები.[12, 410]

ცალკე საუბრის თემაა პროკურატურის უფლებამოსილებაში მართლმსაჯულების განხორციელების პრინციპი. მოქმედი საქართველოს კონსტიტუციის 76-ე მუხლით პროკურატურა ამავედროულად წარმოადგენდა მართლმსაჯულების ერთ-ერთ დაწესებულებას. აქედან გამომდინარე, საქართველოს 1998 წლის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 23-26-ე და 44-ე მუხლის 43-ე პუნქტის მიხედვით პროკურატურა ახორციელებდა სისხლისსამართლებრივ დევნას. ე.ი. დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში ან

აღძრავდა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საქმეს ან აღძრულ საქმეს შეწყვეტდა შესაბამისი დადგენილებით. ეს უკანასკნელი პროცესუალური დოკუმენტი კი აღარ საჭიროებდა სასამართლოში სასამართლოს მიერ განჩინების სახით დამტკიცებას. მაგრამ 2009 წლის ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლის: "გამოძიების შეწყვეტის ან და სისხლისსამართლებრივი დევნის არ დაწყების ან შეწყვეტის საფუძვლები" (ნებისმიერი პუნქტით და მათ შორის) მე-5-ე პუნქტით: "ამ მუხლის მე-4-ე ნაწილით განსაზღვრული გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში, პროკურორი უფლებამოსილია არასრულწლოვანთან გააფორმოს ხელშეკრულება განრიდების ან მედიაციის შესახებ, რომლის პირობები განსაზღვრულია საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ბრძანებით". სწორედ, კონსტიტუციის 76-ე მუხლის გაუქმებამ შექმნა ლოგიკური და სამართლებრივი საფუძველი იმისა, რომ ახალი სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლში პროკურორისათვის მინიჭებული ნებისმიერი უფლება გამოძიების შეწყვეტის ან სისხლისსამართლებრივი დევნის არ დაწყების ან შეწყვეტის რომელიმე საფუძველით შეფასებიდან გამომდინარე, გამოტანილ დადგენილებას უნდა მიეცეს (თუნდაც ფორმალური, მაგრამ კონსტიტუციურად გამართული) შემდეგი მსვლელობა სასამართლოში სასამართლოს მიერ გამოტანილი განჩინებით მისი დამტკიცება. კანონმდებლის მიერ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში სასურველი ასეთი შინაარსის ციტირების შეტანა ასახვას პოვებს კონსტიტუციაშიც, რომელიც პირდაპირ აღნიშნავს მხოლოდ სასამართლოს მიერ მართლმსაჯულების განხორციელების კონსტიტუციურ პრინციპზე.

ჩვენი ლოგიკური მსჯელობის აზრი კი პირდაპირაა ჩამოყალიბებული სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 107-ე მუხლის "სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ განჩინების გასაჩივრება" პირველ ნაწილში: "განჩინება სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის შესახებ შეიძლება გასაჩივროს პროკურორმა". მე-2-ე პუნქტით: "სასამართლო უფლებამოსილია ამ მუხლით გათვალისწინებული საჩივარი განიხილოს ზეპირი მოსმენის გარეშე. ზეპირი მოსმენის შემთხვევაში სასამართლო აცხადებს განჩინების სარეზოლუციო ნაწილს". ხოლო მე-3-ე პუნქტით: "გათვალისწინებულ საჩივართან დაკავშირებული გამოტანილი განჩინება არ გასაჩივრდება." მაშასადამე, 107-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი პირდაპირ მიუთითებს სასამართლოში პროკურორის მიერ გამოტანილი დადგენილების დამტკიცების შემდგომ პროცედურაზე (თუმცა საჭიროებს ჩვენს მიერ ზემოთ აღნიშნულ რედაქტირებას). ეს კი იმას არ ნიშნავს, რომ თითქოს სასამართლო გადაიქცა ან გადაიქცევა "სასამართლო კანცელარიად", პირიქით, იგი, როგორც მართლმსაჯულების განხორციელების ორგანო ავტომატურად, ნებისმიერი სამართალწარმოების ამა თუ იმ პროცესუალური ფორმით დამთავრების რეგისტრაციის სასამართლო რეესტრის ორგანოცაა.

სწორედ, კანონმდებლის მიერვე კონსტიტუციაში არსებული თუ შეტანილი ცვლილებების იგნორირებამ გამოიწვია ზემოთ აღნიშნულ კანონმდებლობებში სერიოზული ხარვეზები. ჩვენი ლოგიკური მსჯელობის მიხედვით, ასეთ ხარვეზებად მოიაზრება საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2010 წლის № 216 ბრძანებაში (მისგან გამომდინარე, საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა და სპორტისა და ახალგაზრდობის მინისტრების ბრძანებები), რომლებიც ეხება "განრიდებისა და მედიაციის შესახებ პროკურორებისათვის სახელმძღვანელო მითითებებისა და მხარეებს შორის გასაფორმებელი ხელშეკრულების ძირითადი პირობების დამტკიცების შესახებ".

ჩვენ არ გამოვთქვამთ რაიმე პრეტენზიას ასეთი ღონისძიების ჩატარების თაობაზე არასრულწლოვანთა მიმართ. პირიქით, მისასალმებელია "არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის დახვეწა და თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოება, რაც საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მთავარი პრიორიტეტია. მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა არასრულწლოვანთა დამნაშავეობის პრევენციას, არასრულწლოვანთა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ალტერნატიული მექანიზმის დანერგვასა და ფართო გამოყენებას" – აღნიშნულია ბრძანების პრეამბულაში." პროგრამის მიზანია, იმ არასრულწლოვანის გათავისუფლება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, რომელმაც პირველად ჩაიდინა ნაკლებად მძიმე დანაშაული. თუ ამ დრომდე არასრულწლოვანის სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლება შეეძლო მხოლოდ სასამართლოს, ახლა უკვე პროკურორს აქვს უფლებამოსილება განარიდოს არასრულწლოვანი სისხლის სამართალწარმოებას და მის შედეგებს."

სწორედ, ამ ბრძანების პრეამბულამ მიიპყრო ჩვენი ყურადღება, რომელშიც აშკარაა სასამართლოს უფლებამოსილების დელეგირების ანტიკონსტიტუციურობა პროკურატურაზე. ასეთი (მაგრამ არა კანონის აშკარა დარღვევით) ნორმატიული აქტის გამოცემის სრული და კანონიერი უფლება გააჩნია ნებისმიერი უწყების ხელმძღვანელს კანონის "საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის შესახებ" (13.02.2004) 21-ე მუხლის თანახმად:

„ 3-1. საქართველოს კონსტიტუციის 81² –ე მუხლის შესაბამისად, მინისტრი კანონის საფუძველზე და მის შესასრულებლად გამოსცემს ბრძანებებს;

3.2. მინისტრი, რომელიც ხელს აწერს ბრძანებებს, პასუხისმგებელია მისი კანონიერებისა და მიზანშეწონილობისათვის."

სწორედ, ამ კანონის მე-2 პუნქტი აშკარა შეუსაბამისობაშია საქართველოს კონსტიტუციასთან და მისგან გამომდინარე, საქართველოს კანონთან "პროკურატურის შესახებ". ამ კანონის 1-ლი პუნქტით: "საქართველოს პროკურატურა (შემდგომში პროკურატურა) არის საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება, რომელიც თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ ფარგლებში". მაშასადამე, პროკურატურა "სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებაა [7] და არა მართლმსაჯულების ორგანო, რომელიც არ ნიშნავს იმას, რომ არასრულწლოვანის მიმართ სასამართლოს გადაწყვეტილების გვერდის ავლით, გამოიყენოს განრიდების ე.წ. შეფარდების უფლება. ამის უფლებას არ იძლევა თუნდაც "საქართველოს კანონი პროკურატურის შესახებ" მე-17 მუხლის მე -2 პუნქტით: "პროკურორი ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა უფლებამოსილებებს", ხოლო მე-18 მუხლის მე- 3 პუნქტის თანახმად: „საქმის სასამართლო განხილვის სტადიაზე პროკურორს უფლება აქვს: განაცხადოს შუამდგომლობა და აცილება; წარადგინოს მტკიცებულებები; მონაწილეობა მიიღოს მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხის განხილვაში; სისხლისსამართლებრივი დევნის შეჩერების, დამატებითი გამოძიებისათვის საქმის დაბრუნების, სასამართლოში საქმის წარმართვის და სხვა საკითხების განხილვაში" [7] და ა.შ. და არა სასამართლო გადაწყვეტილებების მიღებაში თუნდაც "განრიდებისა და მედიაციის" პროგრამის პირობების მიხედვით. სწორედ,

“საქართველოს კანონი პროკურატურის შესახებ” 22-ე მუხლის მე-6 პუნქტი კიდევ ერთხელ მიუთითებს იმაზე, რომ: “აკრძალულია სასამართლოს კომპეტენციაში ჩარევა და რაიმე მასალების ან საქმის გამოთხოვა სასამართლოდან, გარდა სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.”[7] გარდა ამისა, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით პროკურორს მინიჭებული აქვს სისხლისსამართლებრივი დევნის დისკრეციულობის უფლება (სსსკ 166-ე მუხლი), რომელიც არანაირად არ შეიცავს პროკურორის უფლებას არასრულწლოვანის მიმართ, განარიდოს იგი სისხლის სამართალწარმოებას და მის შედეგებს. იგი მხოლოდ უფლებამოსილია დააყენოს შუამდგომლობა სასამართლოს წინაშე ასეთი ღონისძიების შეფარდების თაობაზე. ასეთი ან სხვა იდენტური უფლებამოსილების გადაწყვეტილების მიღებაზე უფლებამოსილია მხოლოდ სასამართლო საქართველოს სისხლისსამართლის კოდექსის შემდეგი მუხლებით: 91-ე, 92-ე, 93-ე, 95-ე და 96-ე.

რაც შეეხება პროკურორის მიერ კანონით მინიჭებულ ერთ-ერთ უფლებამოსილებას სასამართლოს გარეშე გადაწყვეტილების გამოტანის შესახებ, გათვალისწინებულია “საქართველოს კანონში ამნისტიის შესახებ” მე-6 მუხლში: „ამ კანონით გათვალისწინებული ამნისტიის გამოყენების თაობაზე გადაწყვეტილებას ბრალდებულის მიმართ იღებს შესაბამისი პროკურორი“, ხოლო მე-2-ე პუნქტით:“ ამ კანონით გათვალისწინებული ამნისტიის გამოყენების თაობაზე გადაწყვეტილებას მსჯავდებულის მიმართ, რომლის მიმართაც სამართალწარმოება არ დასრულებულა, იღებს შესაბამისი სასამართლო“.[11]

ამრიგად, წინამდებარე სტატიაში მსჯელობა ეხებოდა სასამართლოს ზოგიერთი უფლებამოსილების დელეგირების კონსტიტუციურობას. ამ პრობლემის იურიდიული ანალიზისათვის შესწავლილი და გააზრებული იქნა საქართველოს კონსტიტუციისა და სხვა მრავალი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტი თუ კანონმდებლობა, რომლებზედაც დაყრდნობით დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ დარღვეული იქნა „მართლმსაჯულების განხორციელების პრინციპი მხოლოდ სასამართლოების მიერ“. ჩვენს მიერ არ მოიძებნა (და ბუნებაშიც არ არსებობს) არც ერთი სხვა ნორმატიული აქტიც კი, რომელიც, თუნდაც გამონაკლისის სახით, მიუთითებდეს სასამართლოს რაიმე უფლებამოსილების დელეგირებას სხვა უწყებასა, თუ თანამდებობის პირზე. ნიშანდობლივია, რომ სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში გაუაზრებლად შეტანილმა ცვლილებებმა, საფუძველი დაუდო სასამართლოს უფლებამოსილებათა დელეგირების ანტიკონსტიტუციურობას განსაკუთრებით ისეთ სამთავრობო უწყებაში, როგორცაა სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიულ დახმარებათა საკითხთა სამინისტროს ადგილობრივ საბჭოს უფლებამოვალეობებში. ამ საბჭოს შექმნის მიზანი კი არ არის და არც უნდა იყოს თვითნებურად გადაწყვიტოს მსჯავრდებულთა სასჯელის მოხდისაგან გათავისუფლება, სასჯელის შეცვლა უფრო მსუბუქი სასჯელით, არამედ ასეთი გადაწყვეტილების მისაღებად სასამართლოს წინაშე შუამდგომლობის დაყენება. გარდა ამისა, ამ საბჭოს შექმნის მიზანში ჩაწერილია საზოგადოების უშიშროების უზრუნველყოფა, რომლის შესრულების მექანიზმზე მის დებულებაში ფაქტობრივად არაფერია მოხსენებული და მეტად ბუნდოვანია. აღნიშნული ჩვენი კვლევის საგანს სცილდება, მაგრამ გამოდის, რომ აღნიშნული ორგანო კი არასრულებს მასზე კანონით დაკისრებულ მოვალეობას, არამედ პირიქით, სასამართლოს მიერვე მინიჭებული ზოგიერთი უფლებამოსილებათა უზურპაციით, ცდილობს “გაამართლოს” თავისი დანიშნულება. არადა მისი დანიშნულება ფაქტობრივად იდენტურია

2000 წლამდე მოქმედი "სპეცკომენდატურის" ინსტიტუტისა, რომელსაც არანაირი სასამართლო უფლებამოსილება არ გააჩნდა და არც შეიძლებოდა ჰქონოდა.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასურველი და აუცილებელიცაა, რომ:

1. კანონმდებელმა გაიზიაროს ჩვენი დასკვნები და რეკომენდაციები და ქართულ სამართლებრივ სივრცეში სასწრაფოდ აღმოფხვრას სასამართლო უფლებამოსილებათა არაკონსტიტუციური დელეგირება ზემოთ აღნიშნულ კანონმდებლობებსა თუ უწყებებში, რათა მომავალშიც დარღვეული არ იქნას მართლმსაჯულების განხორციელების პრინციპი მხოლოდ სასამართლოების მიერ.

2. წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაისვას საკითხი საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე ამ ორი უწყების: სასამართლოსა და სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების საკითხთა ადგილობრივ საბჭოს უფლებამოსილებათა კოლიზიის აღმოსაფხვრელად.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კონსტიტუცია. 1995 (უახლესი რედაქციით). თბილისი
2. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი. 1999 (უახლესი რედაქციით). თბილისი
3. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი. 2009 (უახლესი რედაქციით). თბილისი
4. საქართველოს პატიმრობის კოდექსი. 2009. (უახლესი რედაქციით). თბილისი
5. სასჯელაღსრულებითი სამართალი. 2011. თბილისი.
6. კანონი საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ. 2004. თბილისი.
7. კანონი პროკურატურის შესახებ. 2008. თბილისი.
8. კანონი საერთო სასამართლოების შესახებ. 2008. თბილისი.
9. არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდებისა და მედიაციის პროგრამა 2010. თბილისი.
10. საქართველოს სასჯელაღსრულების, პრობაციისა და იურიდიული დახმარების სამინისტროს ადგილობრივი საბჭოს დებულება. 2010. თბილისი.
11. საქართველოს კანონი ამნისტიის შესახებ. 2008. თბილისი.
12. მოსულიშვილი მ. 2008. "სასამართლო ხელისუფლება", კრიმინოლოგია. თბილისი.